

Domagoj Sajter
Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Trg Ljudevita Gaja 7,
31000 Osijek, Hrvatska
domagoj.sajter@efos.hr
Tel: +385912244102

UDK: 347.736(497.5)
Prethodno priopćenje

Zaprimljeno: 12. travnja, 2019
Prihvaćeno za objavu: 6. svibnja, 2019

This work is licensed under a
Creative Commons Attribution-
NonCommercial-NoDerivatives 4.0
International License

IMOVINA DUŽNIKA I IMENOVANJA UPRAVITELJA U STEČAJNIM POSTUPCIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

SAŽETAK

Ovaj rad nastoji ispitati koliko iznose imovine dužnika u stečajnim postupcima u Republici Hrvatskoj u suodnosu s imenovanjima voditelja stečajnih postupaka. Ciljevi i svrha rada su pružanje dinamičko-analičkog prikaza sustava imenovanja voditelja stečajnih postupaka u Republici Hrvatskoj te ih analizirati u relaciji s nominalnim iznosima imovine dužnika. Baza podataka o imenovanjima koju objavljuje Ministarstvo pravosuđa povezana je s godišnjim financijskim izvješćima dužnika te je formirana inicijalna matrica s 32.840 imenovanja u kojoj dužnici imaju ukupnu nominalnu aktivu od 70,07 milijardi kuna. Kao takav rad se temelji na kreaciji nove baze podataka koja povezuje imenovanja voditelja postupaka s iznosima imovine dužnika u tim postupcima. Rezultati pokazuju da stečajni sustav Republike Hrvatske godišnje prosječno obrađuje predmete u vrijednosti od oko 10 milijardi kuna što izvrsno opisuje njegovu važnost za ekonomiju u cjelini, ali i za pravni sustav koji ju regulira. Također, rezultati prvi puta u Republici Hrvatskoj omogućuju javni uvid u kvantitativne indikatore u stečajnim postupcima na nacionalnoj razini što otvara prostor ekstenzivnijim istraživanjima.

Ključne riječi: stečaj, stečajni postupak, upravitelj, imenovanje, ukupna aktiva

1. Uvod

Stečajni je sustav jedan od zornih primjera koliko pravni sustav i regulativa snažno utječu na oblikovanje ekonomskog ambijenta i poduzetničke kulture. Kvaliteta stečajnog sustava izravno utječe na kvalitetu funkcioniranja ekonomije kao cjeline. Kultura neplaćanja u kojoj se čini „normalnim“ neplaćanje vjerovnicima, u kojemu vjerovnici u stečaju naplate čine zanemariv dio potraživanja, te u kojoj je učinkovita naplata troškova upravitelja najvažniji praktični ekonomski učinak stečaja – doprinosi demotivaciji poduzetnika i induciranju ekonomske

pasivnosti, a inovativne sudionike dodatno potiče na emigraciju u uređenje sustave.

Kvalitetni stečajni režimi osiguravaju uredan proces u kojemu se oskudni resursi učinkovito i pravedno redistribuiraju, a pri tome svi ekonomski sudionici – vjerovnici i dužnici, menadžeri i radnici, društva i poreznici, među ostalima – imaju ekonomski interes za urednim postupkom (Halliday i Carruthers, 2007: 1137). Europska unija prepoznala je važnost očuvanja ekonomskih vrijednosti u stečajnim postupcima te stoga promiče spašavanje ekonomski održivih poduzeća koja se nalaze u poteškoćama i kojima se pru-

ža druga prilika te također promiče restrukturiranje dužnika (iz toč. 10 preambule Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o postupku u slučaju nesolventnosti (Europski parlament i Vijeće, 2015). Međutim, u kontekstu odlučivanja o spašavanju strateških, nacionalno važnih kompanija¹ hrvatska je javnost (uključujući ekonomske i pravne eksperte) implicitno postavila hipotezu koja glasi da hrvatski stečajni sustav nema praktično nikakav kapacitet producirati ekonomski učinkovite ishode stečaja. Ova se hipoteza manifestira se u fokusiranju iznalaženja svih mogućih načina izbjegavanja stečaja, premda stečajni postupak u sebi sadrži i mogućnost restrukturiranja i opstanka dužnika. U takvom kontekstu valjalo bi pozdraviti svaki pokušaj da se stečajni postupci učine transparentnijima i podložnima standardnoj ekonomskoj analizi, a pritom je analiza opsega imovine dužnika elementarno polazište.

Kako Baird ističe (1987: 176), malen bi broj građana u tržišnoj ekonomiji imalo zadovoljene temeljne egzistencijalne potrebe kad kao model financiranja ne bi postojali krediti. Ugovor o dugu (kreditu) jedan je od najkorisnijih ugovora u ekonomiji generalno, jer tvrtkama omogućuje financiranje investicija, a građanima potrošnju (Djankov i dr., 2008: 1106). Mogućnosti rasta i razvoja poduzetništva ovise o kvaliteti sustava naplate dugova, a stečajni je sustav posljednje uporište u lancu naplate. Što se poduzetnik više može naplatiti u stečaju, to će biti skloniji investiranju, stvaranju novih poslovno-partnerskih odnosa, širenju posla. To na makroekonomskoj razini utječe na rast BDP-a i zaposlenosti, povećanje međunarodne konkurentnosti, sniženje kamatnih stopa, povećanje kreditnog rejtinga, itd. Promatrajući 88 jurisdikcija diljem svijeta Djankov i dr. (2008) uočili su da su procedure naplate dugova u stečajnim (i sličnim) postupcima vrlo dugotrajne, skupe i neučinkovite, no isto tako pokazali su da su ekonomski razvijenije zemlje (mjereno *per capita* dohotkom) značajno učinkovitije. Armour i Cumming (2008) ističu stečajni zakon kao važno motrište pravnog okruženja koji utječe na poduzetništvo. Navedeno ukazuje da je učinkovit stečajni sustav jedna od determinanti razine ekonomskog prosperiteta.

Profesionalni angažman stečajnog suca i upravitelja javni je posao, u javnom interesu, te bi stoga i njihov rad morao biti podložan javnoj analizi. Temeljna je pretpostavka ovoga rada da razvidnost (transparentnost) svakog² elementa ekonomskog sustava pozitivno utječe na učinkovitost ekonomije kao cjeline i njezin razvoj. Voditelji stečajnih postupaka, kao

i suci koji ih imenuju, imaju svojevrsnu javnu službu. Njih imenuje „država“ (u širem smislu riječi) kao posljednje utočište vjerovnika, te ih se uvjetno može promatrati kao „redare“ *sui generis* u ekonomskom sastavu. Zbog svega navedenog nemaju pravo na anonimnost, a dionici imaju pravo uvida u njihov rad. Stoga su svi podatci koji su korišteni pri izradi ovoga rada, kao i rezultati (u interaktivnoj formi) pohranjeni u sustavu otvorenog i javnog pristupa znanstvenim istraživanjima „Open Science Foundation“³, u svrhu omogućavanja reprodukcije i verifikacije rezultata⁴. Rezultati su alternativno pohranjeni i u sustavu pohrane podataka „u oblaku“ odakle se mogu također preuzeti bez registracije i bez naknade⁵.

Promatrajući hrvatski stečajni sustav znano je da je stečajni upravitelj operativno najvažniji subjekt, a što su veći njegovi troškovi, manje preostaje za radnike i druge vjerovnike. Njegova kompetentnost uvelike može utjecati na mogućnost opstanka dužnika. Razvidnost u načinu imenovanja voditelja postupka i sustavu dodjele predmeta pozitivno utječe na ekonomski ambijent te poduzetnicima implicitno daje do znanja da isplata novčane nagrade upravitelju nije praktično jedini cilj postupka. U ovom kontekstu ciljevi i svrha ovoga rada su pružiti dinamičko-analitički prikaz sustava imenovanja voditelja stečajnih postupaka u Republici Hrvatskoj te ih analizirati u suodnosu s iznosima imovine dužnika. U tom smislu ovaj se rad temelji na prethodnom istraživanju Sajtera (2017), a iskorak i novina sastoje se u sustavnom prikupljanju i sintezi javnih podataka o imenovanjima tijekom 2018. godine, te u povezivanju imenovanja s iznosima imovine dužnika. Rezultati ovoga istraživanja prvi puta u Republici Hrvatskoj pružaju mogućnost javnog uvida u obujme imovine dužnika u stečajnim postupcima te otvaraju prostor ekstenzivnijim analizama imenovanja voditelja postupaka u odnosu na veličine imovine dužnika.

S obzirom da se u ovom radu ne analiziraju samo imenovanja stečajnih upravitelja već i postavljanja voditelja drugih vrsta stečajnih postupaka temeljem Stečajnog zakona (Narodne novine br. 71/15, 104/17 – nadalje: SZ), i okvir promatranja je proširen. Naime, kako postoji više vrsta stečajnih postupaka, tako i svaki od ovih postupaka ima svoga voditelja koji ima drugačiji naslov i (donekle) drugačije odgovornosti, uloge i dužnosti. Voditelji postupaka čija se imenovanja u ovom radu razlažu su:

- a) *povjerenik* kao voditelj postupka predstečajne nagodbe,

- b) *stečajni povjerenik* kao voditelj stečajnog postupka u kojemu se provodi osobna uprava (vrsta postupka u kojemu dužnik samostalno upravlja i raspolaže stečajnom masom pod nadzorom stečajnoga povjerenika - Glava VIII. SZ),
- c) *privremeni stečajni upravitelj* kao voditelj prethodnog postupka u kojemu se utvrđuje postoje li razlozi za otvaranje stečaja, i nakon kojega se može ali i ne mora otvoriti stečaj,
- d) *stečajni upravitelj u skraćenom postupku* kao voditelj „postupka“ koji se istodobno otvara i zaključuje prije svega stoga što dužnik nema dovoljno imovine za pokriće troškova postupka, i
- e) *stečajni upravitelj* kao voditelj stečajnog postupka u klasičnom smislu riječi.

Budući da bi moglo doći do konfuzije ako bi se kroz ovaj rad koristila sintagma „imenovanje upravitelja“, a da se pritom razmatra imenovanje povjerenika ili privremenog upravitelja kojemu se služba ne nadovezuje na položaj stečajnog upravitelja, koristi se termin „voditelj stečajnog postupka“ koji obuhvaća i različite postupke unutar SZ-a, kao i različite službe unutar njih.

Struktura ovog rada je sljedeća. U prvom – uvodnom – dijelu elaboriraju se značaj, cilj, svrha i hipoteze rada. Također se iznosi pregled značajnih radova koji kontekstualiziraju značaj stečaja u ekonomskom sustavu. U drugom dijelu opisuju se izvori podataka i metodologija rada. Treći dio donosi pregled rezultata i diskusiju najvažnijih saznanja. Konačno, zaključak donosi završne misli, najznačajnije uvide i smjernice za moguća buduća istraživanja.

2. Metodologija i podatci

Ministarstvo pravosuđa redovito na svojim službenim internetskim stranicama⁶ javno objavljuje bazu podataka o aktualnim, trenutnim imenovanjima voditelja stečajnih postupaka; ovim podatcima svatko može pristupiti bez naknade ili lozinke, te su ondje otvoreno objavljena imena i sudaca, i dužnika, i voditelja postupaka. Navedena je baza preuzimana dvanaest puta tijekom 2018. godine, krajem svakoga mjeseca, te je kompilirana i objedinjena u jedan izvor koji je potom pročišćen za višestruke unose (neki predmeti uneseni su više puta, a također su i brojna imenovanja iskazana više puta tijekom godine)⁷.

Doprinos ovoga rada sastoji se ipak prije svega u pribavljanju iznosa ukupne aktive dužnika i povezivanju ovih iznosa s podatcima o imenovanjima voditelja postupaka. Podatci o visini imovine dužnika pribavljeni su kroz informacijski sustav Poslovna.hr kojega poslužuje tvrtka Bisnode d.o.o.⁸, a koja podatke pribavlja od Financijske agencije (Fina). Bisnode tako nije primarni već sekundarni izvor podataka što valja imati na umu jer su mnogi dužnici neodgovorni (i/ili namjerno skrivaju svoj loš financijski položaj od javnosti) te Fina ne dostavlja svoja financijska izvješća. Fina može poduzeti određene disciplinske mjere tek kad dužnik ne dostavi svoje financijske podatke tri godine zaredom. Stoga društva koja zađu u financijske poteškoće često ne predaju izvješća očekujući stečaj. Bisnode d.o.o. putem Fine zaprimi 110 do 120 tisuća financijskih izvještaja godišnje, a s obzirom da u sektorskoj klasifikaciji institucionalnih jedinica Državnog zavoda za statistiku⁹ postoji oko 144.000 društava s ograničenom odgovornošću i 1.200 dioničkih društava, to znači da oko 30.000 trgovačkih društava Fina ne podnosi godišnja financijska izvješća. K tome, vjerojatnije je da izvješća ne podnose društva koja su u financijskim problemima i koja su kandidati za koji od postupaka reguliranih SZ-om. Iz navedenih razloga za mnoge dužnike nije bilo moguće pronaći podatak o njihovoj ukupnoj imovini.

Bilance se iskazuju na datum 31. 12. te se uz svako imenovanje tražio podatak o stanju imovine iz posljednjeg godišnjeg financijskog izvješća. Budući da mnoga društva kasno tijekom godine predaju izvješća za prethodnu godinu, te s obzirom da mnoga društva u poteškoćama ni ne predaju izvješća, ako nije pronađen podatak iz posljednje godine prije pokretanja postupka alternativno se tražila visina imovine iz neposredno prethodne godine.¹⁰ Svi stariji podatci smatrani su irelevantnima. Na navedeni način nastojao se steći maksimum informacijskog sadržaja, a ne kompromitirati analizu naglašavajući da je deklaratorni iznos imovine koju dužnik sam za sebe iskazuje često nerealno visok. Uz to, podatci koje društva dostavljaju u Finu ne moraju biti korektni niti Fina provjerava njihovu točnost (npr. zbrojevi u bilanci su neispravni), te se događa da su financijska izvješća katkad beskorisna.

Važno je naglasiti sljedeće: česti su slučajevi u kojima je deklaratorno (knjigovodstveno) stanje imovine veće od stvarnog zatečenog stanja, te stoga sve informacije o imovinama dužnika u ovom radu treba uzimati s mjerom opreza i kritičnosti – više kao nominalne iznose nego kao precizne, egzaktne pokazatelje. Pri koncipiranju metodologije razmatrana je ideja diskontiranja vrijednosti imovine u

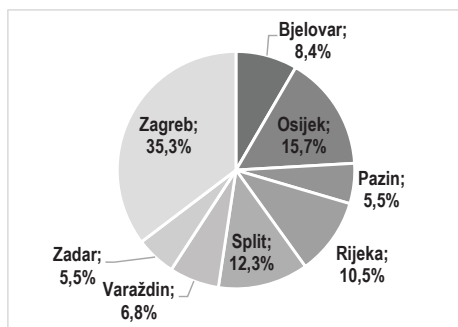
kojoj bi se iznos imovine umanjio za 25% (ako je to podatak iz prve godine prije otvaranja postupka), ili za 33% (ako je to podatak iz druge godine prije otvaranja postupka), no time bi se nesustavno, linearno i arbitrarno umanjila imovina svih dužnika. Stoga su ostavljeni originalni podatci, a ponavlja se napomena kako je potrebna deprecijacija svih ukupnih iznosa. No cilj ovoga rada i nije dobiti isključivo preciznu suanalizu iznosa imovine u odnosu na imenovanja, nego tek okvirnu sliku sustava u cjelini.

Nakon kompiliranja, povezivanja i filtriranja podataka pristupljeno je statističkoj obradi. U integral-

noj bazi podataka kreiranoj za ovaj rad nalazi se 159 sudaca, 342 upravitelja, 29.280 dužnika (ovdje se u dužnike ubrajaju i stečajne mase iza zaključenih stečajeva), i 32.840 imenovanja na svih osam hrvatskih trgovačkih sudova (Tablica 1.), u razdoblju koje seže od rujna 1998. do kraja studenog 2018. Više je imenovanja nego dužnika zato što kod brojnih dužnika postoji više imenovanja: npr. jednom dužniku se imenuje prethodni stečajni upravitelj, pa mu se postavlja stečajni upravitelj, potom se prvi razriješi pa se imenuje drugi stečajni upravitelj, itd.

Tablica 1. Statistički pokazatelji sveukupne baze podataka o imenovanjima

Trgovački sud	Ukupno imenovanja	Udio u cjelini
Bjelovar	2.754	8,4%
Osijek	5.153	15,7%
Pazin	1.798	5,5%
Rijeka	3.456	10,5%
Split	4.041	12,3%
Varaždin	2.232	6,8%
Zadar	1.804	5,5%
Zagreb	11.602	35,3%
Ukupno	32.840	100,0%

Izvor: izračun autora

Od sveukupno 32.840 imenovanja u 13.918 slučajeva pronađen je podatak o visini ukupne aktive dužnika, te sveukupna suma imovine čini 70,07 milijardi kuna (bez Agrokora).

Iz istraživanja je isključena jedna statistička iznimka („outlier“) – Agrokor d.d. – koji bi zbog veličine svoje imovine značajno izmijenio sve statističke parametre i deformirao sve rezultate. Budući da je restrukturiranje Agrokora izvedeno izvan standardnog stečajnog sustava, te je samo zbog ovoga društva donesen novi, specifični zakon, valjalo ga je isključiti pri ovoj analizi standardnog stečajnog sustava.

U sljedećim je koracima područje istraživanja dodatno suženo. Budući da imenovanje s najstarijim datumom u integralnoj bazi podataka slovi na 18. rujna 1998. godine, u svrhu usporedivosti i kompatibilnosti podataka isključena su sva imenovanja prije 1. rujna 2015., odnosno prije stupanja na

snagu verzije Stečajnog zakona (Narodne novine br. 71/15) kojom je značajno izmijenjen sustav imenovanja upravitelja, kad je uvedena nasumična dodjela predmeta (uz diskrecijsko pravo zaobilaženja nasumične dodjele).

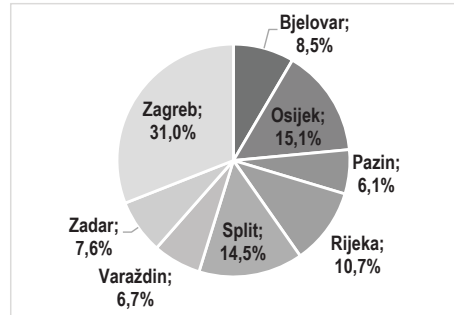
Potom, analizirana su samo imenovanja s liste A stečajnih upravitelja jer se izbor stečajnoga upravitelja u stečajnom postupku obavlja samo s liste A (čl. 84. st. 1. SZ).

Konačno, isključeni su svi slučajevi kod kojih su imenovani voditelji razriješeni nakon manje od 14 dana iz razloga što su takva imenovanja evidentno privremenog karaktera (najčešće je imenovani zatražio razrješenje iz određenog razloga), ili su učinjena pogreškom.

Nakon prethodno navedenih ograničenja reducirana baza sadrži 146 sudaca, 298 upravitelja, 18.999 dužnika i 21.526 imenovanja¹¹ (Tablica 2.).

Tablica 2. Statistički pokazatelji reducirane baze podataka o imenovanjima

Trgovački sud	Ukupno imenovanja	Udio u cjelini
Bjelovar	1.819	8,5%
Osijek	3.240	15,1%
Pazin	1.320	6,1%
Rijeka	2.293	10,7%
Split	3.120	14,5%
Varaždin	1.442	6,7%
Zadar	1.628	7,6%
Zagreb	6.664	31,0%
Ukupno	21.526	100,0%

Izvor: izračun autora

Od navedenih 21.526 imenovanja za njih ukupno 8.826 uspio se pribaviti podatak o visini imovine dužnika iz posljednjeg godišnjeg izvješća prije otvaranja postupka, ili iz godine prije te. Pritom valja naglasiti da se u promatranom razdoblju (1. rujna 2015. – kraj 2018. god.) nad pojedinim trgovačkim društvima i više puta otvarao i zatvarao predstečajni ili stečajni postupak te se u bazi podataka zato pojedina društva nalaze više puta. Dakle, baza podataka s imenovanjima i imovinama kreirana u svrhu ovoga rada sadrži ukupno 8.826 imenovanja, odnosno 8.697 dužnika.

Uzorak imenovanja za koje su prikupljeni podatci o nominalnoj visini imovine dužnika stoga iznosi 41,0% cijele populacije (8.826 / 21.526), odnosno 45,8% na razini broja dužnika (8.697/18.999), te je sasvim primjeren za znanstveno oblikovano istraživanje¹². Uz to, vjerojatno je da je imovina relativno mala kod onih tvrtki koje uopće nisu dostavile

podatke u Finu (te stoga kod njih nije bilo moguće povezati podatke o imenovanjima s podacima o imovini), što u određenoj mjeri učvršćuje i pospješuje rezultate analize.

3. Rezultati i diskusija

Promatrajući sve trgovačke sudove, najveći dio imenovanja odnosi se na postavljanja u skraćenim stečajnim postupcima (46%), potom na imenovanja stečajnih upravitelja (36%), i konačno na privremene upravitelje (Tablica 3.). Već prvi pokazatelj ukazuje na činjenicu da u polovici svih predmeta stečajni sudac i upravitelj nemaju konkretnijega operativnog angažmana, odnosno koristi se standardni obrazac rješenja o otvaranju i istodobnom zaključenju postupka, dok o očuvanju ekonomskih resursa, restrukturiranju ili prodaji imovine nema govora.

Tablica 3. Razrada reducirane baze podataka o imenovanjima, po ulogama

Uloga	Ukupno imenovanja	Udio u cjelini
Povjerenik	258	1,2%
Privremeni stečajni upravitelj	3.658	17,0%
Stečajni povjerenik	16	0,1%
Stečajni upravitelj	7.666	35,6%
Stečajni upravitelj (skraćeni st. postupak)	9.928	46,1%
Ukupno	21.526	100,0%

Izvor: izračun autora

Sama analiza učestalosti imenovanja voditelja stečajnih postupaka ipak je nedostatna za postizanje šireg pregleda stečajnog sustava jer ne znači mnogo ako je jedna osoba imenovana upraviteljem na stotinu predmeta ako se svi predmeti odnose na dužnike koji imaju u prosjeku npr. tisuću kuna imovine. S druge strane, upravitelj koji ima samo deset predmeta, ali u svakome od njih ima preko stotinu milijuna kuna imovine može se smatrati daleko opterećenijim (ali i privilegiranim u smislu očekivane nagrade za rad) od onoga tko ima stotine „malih“ slučajeva. Stoga ovaj rad proširuje analizu po prvi put koristeći podatke o imovinama dužnika.

Ukupna imovina u reduciranoj bazi podataka koja sadrži 8.697 dužnika iznosi nominalno 39,29 milijardi kuna¹³. Imajući na umu da uzorak čini nešto manje od pola ukupne populacije već je ovdje jasno koliki je značaj stečajnog sustava za očuvanje ekonomskih vrijednosti na makroekonomskoj razini.

U svrhu preglednosti dužnici su potom sortirani s obzirom na veličinu imovine u jednu od sljedećih kategorija (korištena je logaritamska skala):

- a) manji od 1000 kuna,
- b) 1.000 - 9.999 kuna,
- c) 10.000 - 99.999 kuna,
- d) 100.000 - 1 milijun kuna,
- e) 1 milijun - 9,99 milijun kuna,
- f) 10 milijuna - 99,9 milijuna kuna, i
- g) 100 milijuna - 1 milijarda kuna.

Promatra li se međuodnos distribucije broja dužnika u odnosu na distribuciju imovine kod tih dužnika (Tablica 4.), može se uočiti snažna disproporcija: kod svega 1% dužnika (njih 89) nalazi čak 52% sve imovine svih stečajnih dužnika. Ujedno, svega 5% dužnika (442) čini 78,4% sve imovine u (promatranom) sustavu. Drugim riječima, svega stotinjak slučajeva čini više od pola sve stečajne mase u Republici Hrvatskoj.

Tablica 4. Distribucija dužnika po veličini imovine

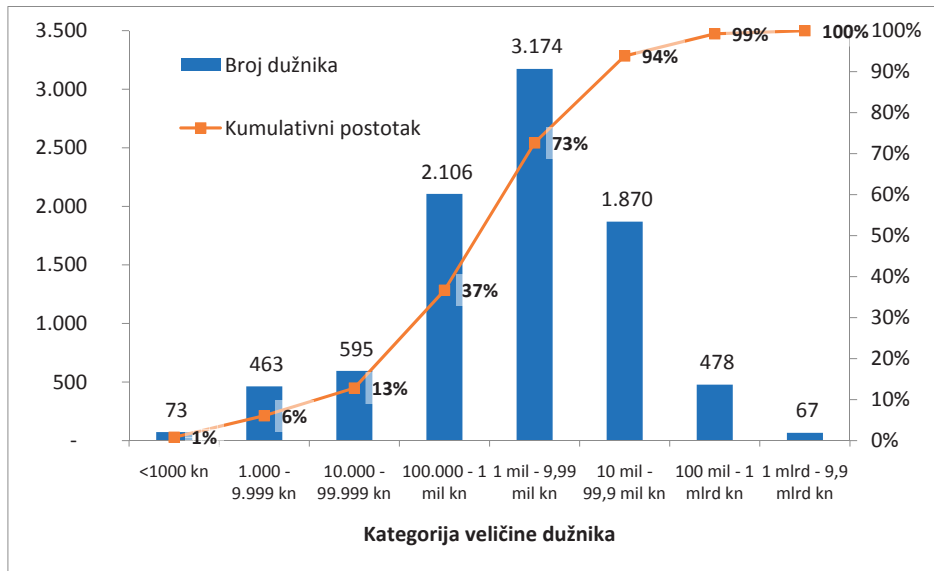
Kategorija veličine imovine dužnika	Ukupno dužnika	Udio u cjelini	Ukupna imovina dužnika	Udio u cjelini
a) <1000 kn	531	6,1%	85.748 kn	0,0%
b) 1.000 - 9.999 kn	594	6,8%	2.881.696 kn	0,0%
c) 10.000 - 99.999 kn	2.097	24,1%	96.917.691 kn	0,2%
d) 100.000 - 1 mil. kn	3.139	36,1%	1.215.340.750 kn	3,1%
e) 1 mil. - 9,99 mil. kn	1.817	20,9%	5.983.087.324 kn	15,2%
f) 10 mil. - 99,9 mil. kn	456	5,2%	13.526.409.785 kn	34,4%
g) 100 mil. - 1 mlrd. kn	63	0,7%	18.463.074.941 kn	47,0%
Ukupno	8.697	100,0%	39.287.797.935 kn	100,0%

Izvor: izračun autora

Grafikon 1. prikazuje navedenu raspodjelu, a iako se na prvi pogled može učiniti da je distribucija

ujednačena valja ponoviti da skala apscise nije linearna već logaritamska.

Grafikon 1. Histogram imovine dužnika u odnosu na broj dužnika

Izvor: izračun autora

Budući da je hrvatska ekonomija centralizirana te su u glavnom gradu sjedišta najvećih hrvatskih poduzeća, ne iznenađuje da su najveći dužnici procesuirani u Zagrebu i da se na tamošnjem Trgovačkom sudu nalazi najveći obujam imovine predmeta (Tablica 5.). Unatoč tome zanimljivo je da Trgovač-

ki sud u Zagrebu obrađuje stečajne predmete koji ukupno imaju čak oko osam puta veću imovinu nego li u Bjelovaru, a u prosjeku (mjereno aritmetičkom sredinom) je veličina dužnika oko tri puta veća nego u Rijeci.

Tablica 5. Statistički pokazatelji imovine dužnika, po sudovima

Trgovački sud	Broj predmeta	Aritm. sredina (u mil. kn)	Medijan (u tis. kn)	Ukupno (u mil. kn)	Minimum	Maksimum (u mil. kn)	Standardna devijacija (u mil. kn)	Koef. varijacije
Bjelovar	753	2,52	185,19	1.893,91	0,00	375,60	16,25	645,9
Osijek	1.381	3,32	161,16	4.581,20	0,00	401,11	19,95	601,4
Pazin	763	2,93	273,59	2.235,13	0,00	375,40	20,85	711,8
Rijeka	982	2,18	204,62	2.142,76	0,00	116,76	8,53	390,9
Split	1.288	4,40	165,71	5.663,89	0,00	865,32	32,40	736,9
Varaždin	646	3,68	241,01	2.378,56	0,00	292,58	16,95	460,3
Zadar	737	5,33	315,32	3.925,28	0,00	692,33	34,31	644,2
Zagreb	2.276	7,24	297,93	16.467,08	0,00	881,23	45,65	631,0
Ukupno	8.826	4,45	224,65	39.287,80	0,00	881,23	30,71	690,0

Napomena: promatrana su samo imenovanja s liste A nakon 1. 9. 2015., s trajanjem dužim od 14 dana.

Izvor: izračun autora

Nerazmjerna distribucija veličine imovine dužnika može se promatrati i u razlici aritmetičke sredine u odnosu na medijan imovine po predmetu. Budući da je aritmetička sredina znatno podložnija utjecaju krajnjih vrijednosti, medijan je bitno niži kod svih uloga voditelja u hrvatskom stečajnom sustavu

(Tablica 6.). Očekivano, prosječna imovina dužnika u skraćenim postupcima bitno je manja nego li u ostalim postupcima, a s obzirom na malen broj predmeta i visok prosjek jasno je i da se osobna uprava provodi rijetko, i to češće kod većih dužnika.

Tablica 6. Statistički pokazatelji imovine dužnika, po ulogama voditelja postupka

Uloga	Broj predmeta	Aritm. sredina (u mil. kn)	Medijan (u tis. kn)	Ukupno (u mil. kn)	Min.	Maks. (u mil. kn)	Stand. devijacija (u mil. kn)	Koef. varijacije
Povjerenik	199	41,02	5.683,02	8.163,40	0,00	881,23	118,50	288,9
Stečajni povjerenik	13	33,90	7.734,64	440,72	0,30	121,70	44,75	132,0
Stečajni upravitelj	2.630	6,05	416,18	15.918,39	0,00	876,61	34,45	569,1
Privremeni st. upravitelj	2.040	5,58	388,39	11.375,74	0,00	865,32	31,41	563,3
Stečajni upravitelj (skraćeni postupak)	3.944	0,86	116,22	3.389,54	0,00	96,66	3,61	419,8
Ukupno	8.826	4,45	224,65	39.287,80	0,00	881,23	30,71	690,0

Napomena: promatrana su samo imenovanja s liste A nakon 1. 9. 2015., s trajanjem dužim od 14 dana.

Izvor: izračun autora

U odnosu na temeljni fokus ovoga rada, ključne rezultate prezentira Tablica 7. Evidentno je da se na predmete kod kojih dužnici imaju veću imovinu upravitelji najčešće biraju po diskrecijskoj odluci suda (ne automatskim sustavom dodjele, već ručno). Pokazatelji centralne tendencije imovine dužnika su oko pet puta veći kod ručnog načina postavljanja, nego li kod ostalih metoda odabira voditelja postupka. Promatrajući suodnos imenovanja u odnosu na imovinu dužnika ovo eksplicitno dokazuje empirijska saznanja o tome da se u hrvatskom stečajnom

sustavu imenovanja na dužnike s velikom imovinom provode mimo standardnog pravila automatske dodjele predmeta. Uzevši u obzir prethodno utvrđeni pokazatelj da stotinjak slučajeva čini više od pola sve stečajne mase u Republici Hrvatskoj, te da se iznimka u načinu imenovanja koristi kao pravilo kad dužnik ima nadprosječno veliku imovinu, te da u većini slučajeva stečajevi imaju ekonomski neučinkovite ishode (likvidaciju a ne restrukturiranje), očigledna je nužnost sveobuhvatne reevaluacije sustava imenovanja s obzirom na ekonomske ciljeve stečajeva.

Tablica 7. Statistički pokazatelji imovine dužnika prema načinu postavljanja voditelja

Način postavljanja voditelja postupka	Broj predmeta	Aritm. sredina (u mil. kn)	Medijan (u tis. kn)	Ukupno (u mil. kn)	Min.	Maks. (u mil. kn)	Stand. devijacija (u mil. kn)	Koef. varijacije
Ručno	433	23,66	2.407,68	10.244,56	0,00	876,61	75,07	317,3
„Automatski s iznimkom“	1.316	7,52	439,98	9.899,92	0,00	739,73	39,11	519,9
Promjenom uloge	62	4,68	881,26	290,36	0,00	97,20	13,26	283,1
Automatski	7.015	2,69	179,57	18.852,95	0,00	881,23	22,89	851,6
Ukupno	8.826	4,45	224,65	39.287,80	0,00	881,23	30,71	690,0

Napomena: promatrana su samo imenovanja s liste A nakon 1. 9. 2015., s trajanjem dužim od 14 dana.

Izvor: izračun autora

Konačno, uzevši u obzir sljedeće elemente:

1. razdoblje promatranja je nešto dulje od tri godine (1. rujna 2015. – kraj 2018.),
2. za nešto manje od pola svih predmeta uspješno je pronađen podatak o visini ukupne aktive dužnika,
3. za dužnike kod kojih ne postoji podatak o visini imovine može se pretpostaviti da imaju relativno malenu (ili čak nepostojeću) imovinu,
4. suma aktive svih dužnika iznosi 39,29 milijardi kuna,
5. iznosi aktive su nominalni, a u praksi su često niži,

može se iznijeti procjena da stečajni sustav Republike Hrvatske godišnje obrađuje stečajne koji imaju vrijednosti od približno deset milijardi kuna. Uz empirijsku činjenicu da većina stečajeva završi likvidacijom, rasprodajom imovine i otkazima, može se također pretpostaviti da većina ove ekonomske vrijednosti biva nepovratno izgubljena.

4. Zaključak

Ovaj rad nastoji doprinijeti argumentiranoj diskusiji o načinu imenovanja voditelja stečajnih postupaka u Republici Hrvatskoj iznošenjem kvantitativnih pokazatelja koji su u domaćem okruženju oskudni, te su ovdje po prvi put povezani iznosi imovine dužnika s imenovanjima voditelja postupaka, kao i kvantitativni pokazatelji na nacionalnoj razini.

Temeljem istraživanja može se okvirno procijeniti da stečajni sustav Republike Hrvatske godišnje obrađuje predmete u vrijednosti od oko deset milijardi kuna. Ovo izvršno oslikava značaj stečajnog sustava za ekonomiju u cjelini te ukazuje na potrebu pomnijeg nadzora i veće razvidnosti svih elemenata toga sustava. Kod predmeta s velikom imovinom dužnika zaobilazi se nasumični način odabira upravitelja, te je imovina dužnika u prosjeku oko pet puta veća kod ručnog načina postavljanja nego li kod ostalih metoda odabira voditelja postupka. Praktično to znači da je nasumični način odabira upravitelja (koji bi trebao biti pravilo, uz poneke iznimke) formalni propis koji se zaobilazi kad god je imovina dužnika veća od prosjeka.

Većina imovine svih dužnika nalazi u malenom broju predmeta: 47% sve imovine nalazi se u 0,7%

predmeta, a njih čine dužnici koji imaju više od sto milijuna kuna imovine. S druge strane, najveći broj slučajeva (njih 73%) čine dužnici koji imaju manje od milijun kuna imovine, no oni zajedno čine manje od 4% sve imovine u stečajnom sustavu. Oko sto slučajeva čini više od pola sve stečajne mase u Republici Hrvatskoj.

Promatrajući prethodno utvrđenu nejednaku opterećenost upravitelja može se također uvidjeti da je vodećih deset upravitelja paralelno imenovano na više od 20 predmeta (svaki, a pojedini i na preko 30) kod kojih je je prosječna imovina veća od deset milijuna kuna (kod prvih pet i preko 20 mil. kn). Dakle, njih deset vodi ukupno više od 240 predmeta čija ukupna nominalna imovina iznosi skoro 6 milijardi kuna. Drugim riječima, dužnici kod ovih deset upravitelja u 243 predmeta imaju podjednaku sumu imovine koliku imaju i svi dužnici kod 166 upravitelja u 2.978 predmeta s dna ljestvice. Za osobu koja paralelno vodi preko 20 tvrtki, a da pritom svaka od njih ima (u prosjeku) preko deset milijuna kuna imovine, može se pragmatično pretpostaviti jedno od sljedećeg: ili (a) ima izvanredne menadžerske kompetencije; ili (b) ne uspijeva kvalitetno voditi sve te poslove pa će radna mjesta i većina vrijednosti imovine nestati u stečaju; ili (c) ona samo nominalno vodi postupak, a zapravo je posrijedi kakav drugi operativni aranžman. Bilo kako bilo, ovakav sustav nije uspostavljen tako da optimizira opstanak dužnika i očuvanje ekonomskih vrijednosti: imovine dužnika i radnih mjesta.

Nedostatak svih analiza ove vrste očituje se u tome što su iznosi imovine (ukupne aktive) nominalni, dok su realni – stvarno zatečeni – pri otvaranju postupka najčešće niži. Moguće je i da dužnik iskazuje višemilijunsku imovinu u godini prije pokretanja postupka, a da kod samog pokretanja više nema ništa. Zbog nepostojanja sustavno prikupljenih kvantitativnih podataka zasad je nemoguće precizno ili barem okvirno procijeniti koliki postotak bi bilo korektno primijeniti za umanjenje vrijednosti imovine, te stoga i sve iznose u ovom radu valja promatrati okvirno.

U budućim istraživanjima bilo bi korisno proširiti vremenski horizont analize te promatrati komparativnu situaciju u odnosu na jurisdikcije sličnih ekonomskih i pravno-kulturnih tradicija. Također, bilo bi korisno sustavno prikupiti podatke o jazu između deklariranih i realnih iznosa imovine dužnika u svrhu bolje procjene ekonomskih gledišta stečajnog sustava.

LITERATURA

1. Armour, J., Cumming, D. (2008), "Bankruptcy Law and Entrepreneurship", *American Law and Economics Review*, Vol. 10, No. 2, pp. 303–350.
2. Baird, D. (1987), "A World Without Bankruptcy", *Law and Contemporary Problems*, Vol. 50, No. 2, pp. 173–193.
3. Djankov, S., Hart, O., McLiesh, C., Shleifer, A. (2008), "Debt Enforcement around the World", *Journal of Political Economy*, Vol. 116, No. 6, pp. 1105–1149.
4. Europski parlament i Vijeće (2015), "Uredba (EU) 2015/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o postupku u slučaju nesolventnosti"
5. Halliday, T. C., Carruthers, B. G. (2007), "The Recursivity of Law: Global Norm Making and National Lawmaking in the Globalization of Corporate Insolvency Regimes", *American Journal of Sociology*, Vol. 112, No. 4, pp. 1135–1202.
6. LoPucki, L. M., Doherty, J. W. (2014), "Bankruptcy Survival", *UCLA Law Review*, Forthcoming; *Law-Econ Research Paper No. 14-11*, dostupno na: <https://papers.ssrn.com/abstract=2492209> (pristupljeno: 27. 4. 2019)
7. Sajter, D. (2017), "Imenovanja stečajnih upravitelja u Hrvatskoj", *Ekonomski pregled*, Vol. 68, No. 2, pp. 161–190.
8. Stečajni zakon, *Narodne novine* br. 71/15, 104/17.

ENDNOTES

1. Konkretno Agrokor i brodogradilišta.
2. Uz iznimku sigurnosnih (pod)sustava.
3. <https://osf.io/esx6j/>, (pristupljeno 25.4.2019.)
4. Po uzoru na javnu bazu podataka i istraživanja o američkim stečajevima koju prof. LoPucki s UCLA School of Law (SAD) javno objavljuje na službenim sveučilišnim stranicama; <http://lopucki.law.ucla.edu>, (pristupljeno 25. 4. 2019.)
5. Microsoft OneDrive; poveznica je <http://tiny.cc/imenovanja2019>, (pristupljeno 25.4.2019.). Objavljene datoteke omogućuju i interaktivno pregledavanje s obzirom na individualne kriterije promatrača.
6. <https://e-oglasna.pravosudje.hr/?q=popisi-obrasci/8998>, (pristupljeno 25. 4. 2019.)
7. Autor je podatke preuzeo u dobroj vjeri, pretpostavljajući da su točni i korektno uneseni. Izvor svih podataka, osim onih o iznosima imovine dužnika, je Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, te se za eventualni ispravak istih potrebno obratiti navedenom Ministarstvu. Iako je samo za inicijalno pregledavanje i filtraciju podataka bilo potrebno nekoliko tjedana, bilo je nemoguće provjeriti svih preko 800.000 čelija, odnosno preko 40.000 unosa, tako da je moguće da su preostale neke nelogičnosti i/ili nepreciznosti, ali njih je u svakom slučaju vrlo malo i mogu se zanemariti u statističkoj analizi cjeline sustava.
Za primjer uočene i ispravljene pogreške: objavljeno je da je 1. ožujka 2018. sudac Hrvoje Lukšić s Trgovačkog suda u Zagrebu imenovao Antu Ramljaka za izvanrednog povjerenika (!) kod dužnika "Hrvački klub Novi Zagreb" (OIB: 46193988864). Nakon uviđaja omaške razriješen je sedam dana kasnije te je 8. ožujka u istom predmetu s liste B imenovan Valentino Koščak za upravitelja u skraćenom postupku. Normalno je da se pogreške događaju te se upravo zbog toga potrebno ograditi od netočnosti kojih sasvim sigurno ima, ali je za pretpostaviti (i nadati se) da se ne događaju često.
8. Bisnode posluje na 19 tržišta i jedan je od vodećih pružatelja poslovnih podataka u Europi, a fakultet autora preplaćen je na korištenje informacijskog sustava Poslovna.hr.
9. <https://www.dzs.hr/app/sektorizacija/>, (pristupljeno 27. 1. 2019.)
10. Primjerice, ako je imenovanje bilo na datum 11.5.2018. tražila se visina aktive na dan 31.12.2017., a ako taj podatak ne postoji tražila se imovina na dan 31.12.2016. Premda je u situacijama kad ni na jedan od ova dva datuma nije bilo moguće pronaći imovinu dužnika, ali je bilo moguće iz ranijih godina (npr. za 31.12.2015.), ovi stariji podaci nisu se analizirali jer su najvjerojatnije s protekom vremena postali irelevantni u trenutku imenovanja voditelja postupka.
11. Kod brojnih dužnika ima više od jednog imenovanja.
12. U društvenim znanostima vrlo je rijetko moguće istraživati cijelu populaciju već samo uzorak temeljem kojega se donose prosudbe o cjelini kao takvoj, a uzorak koji čini gotovo polovinu cijele populacije i više je nego respektabilan.
13. Da je Agrokor bio uključen iznosila bi oko 54 milijardi.

DEBTORS' ASSET SIZE AND PRACTITIONERS' APPOINTMENTS WITHIN INSOLVENCY PROCEDURES IN CROATIA

ABSTRACT

This paper aims to answer the following research question: what is the common debtors' assets size within the insolvency proceedings in Croatia, and what is the relation of the size of the assets to the appointment system? The goals and purpose are to deliver a dynamic, analytical overview of the of appointment system of insolvency practitioners in the Republic of Croatia, and to study them in relation to the debtors' asset size. The database of appointments, originally published by the Croatian Ministry of Justice, is here coupled with the annual financial reports data, which created an initial matrix of 32,840 appointments among cases with a total nominal value of 70.07 billion HRK (9.34 billion €). The results show that the Croatian insolvency system annually, on average, processes cases with a total value of approximately 10 billion HRK (1.33 billion €), which indicates the importance of this system for the economy in general, but also for the legal system which regulates it. Furthermore, for the first time in Croatia, the results provide public insight into quantitative indicators on a national level, which opens a new area for broader examination.

Keywords: Bankruptcy, insolvency procedure, insolvency office holder, appointment, total assets